

Mededeelingen

DE BEBOSSCHING VAN EEN STUIFFTERREIN OP DEN UTRECHTSCHEN HEUVELRUG

door

W. van Harencarspel

(Vervolg. Zie Julinummer '43).

Bij het losmaken van den grond zijn tal van noordelijke gesteenten voor den dag gekomen.

Het zich daartusschen bevindende z.g. „klapzand” is meest fijnkorrelig, wit of grijs van kleur en buitengewoon arm aan plantenvoedingsstoffen, in tegenstelling van het betrekkelijk vruchtbare, grofkorrelige, gele rivierzand. Behoort het laatste tot het z.g. prae-glaciaal, de afzetting van onze groote rivieren vóór den derden ijstijd, zoo wijst het klapzand op fluvio-glaciale afzetting door smeltwaterbeken van het landijs. Het stuifsterrein van Bilthoven is, evenals vele andere stuifsterreinen, te beschouwen als het uitspoelingszand, de „sandr”, van een grooten gletscher.

Dit zure zand nu is buitengewoon ongunstig voor den plantengroei, zoowel wat zijn physische — als wat zijn chemische eigenschappen betreft. Deze zuurheid kan worden bestreden door er basische invloeden op te laten inwerken (kalken en bemesten). Het ontbrekende bacterieleven kan worden aangebracht en in stand gehouden door den grond te bewerken, na hem met humus en entaarde te hebben bedekt. Het ontbrekende, voor de planten onmisbare, opneembare plantenvoedsel kan worden toegevoegd in den vorm van kali- en fosforzuurhoudenden kunstmest of van goeden zwarten grond. Ten slotte kan de physische samenstelling, de structuur, worden verbeterd door den grond los te maken en vooral de oerbank te breken. Het einddoel van al deze werkwijzen is het scheppen van een voldoende diepe, losse, voedzame bouwvoor, waarin de plantenwortels zich vrijelijk kunnen ontwikkelen; zoowel in meer horizontale — als in meer verticale richting en tot op voldoende diepte.

Alle tot den fluvio-glacialen mantel van het Nederlandsche diluvium behorende zanden zijn in bijzondere mate geneigd te gaan stuiven; de meeste onzer stuifzanden behoorren tot deze formatie.

Het zijn wel onze armste en het moeilijkst te beboschen gronden en althans aan de eerste generatie van daarop te scheppen bosschen mogen geen hooge eischen worden gesteld. Men moet er mee tevreden zijn, indien er een schraal bosch van Pinus soorten, berk en acacia op groeien wil, dat den bodem voorbereidt voor later ervoor in de plaats te stellen, hooger eischen stellende houtsoorten.

Het in de eerste generatie reeds gebruiken van de houtsoorten: douglas, Japanschen lariks, Amerikaanschen — en vooral van inlandschen eik zal in den regel teleurstellen, al zijn er plaatselijk wel eens voldoening gevende resultaten mee bereikt. Speciaal douglas en Japansche lariks zijn uitermate dankbaar voor iedere grondverbetering en toonen dit in de volgende jaren door lange topscheuten te vormen. Zijn ze in plantgaten in overigens onbewerkten, onvruchtbaren grond geplant, dan staat hun groei echter spoedig stil, tenzij men de plantgaten telkens weer vergroot en de daartoe te graven greppels met goede aarde vult. Ook reeds het toepassen van een volle groundbewerking, dus het losmaken van de bovenlaag van het geheele terrein, doet de boomen den groei hervatten. Gunstig werkt ook het bedekken van den bodem met veel organisch materiaal heide e.d.). Deze maatregelen zijn tamelijk kostbaar, maar redden het leven van menigen aanplant, die anders ten doode zou zijn opgeschreven. Zoolang zon en wind vrijelijk toegang hebben tot den boschbodem, drogen zij dezen uit. De grond bedekt zich met een dikke moslaag en de boomwortels krijgen te weinig water en voedsel. De na te streven eindtoestand is het zich sluiten van den opstand, waarbij de bodem beschaduwd wordt. Bedekking van den bodem door goedaardig onkruid of met dood materiaal werkt bovenmate gunstig. Algemeen bekend is te dezzer zake de gunstige uitwerking eener z.g. takbemesting, juister gezegd takbedekking.

Het is dus stellig mogelijk ook op stuifzand douglas- en lariksbosch groot te krijgen, maar met veel kunst en vliegwerk. In 't algemeen evenwel verdient het gebruik van hoogere eischen stellende houtsoorten voor eerste generatie bosch op stuifzand geerl aanbeveling; men beperke zich hiermede tot de betere zandgronden van het praeglaciaal.

Economisch is boschaanleg op het klapzand van den fluvio-glacialen mantel zelden verantwoord, althans wat de eerste generatie betreft. Wanneer men toch daartoe besluit, geven meestal andere motieven daarbij den doorslag. In sommige gevallen dient de stuifzandbebouwing om aangrenzende vruchtbare cultuurgronden tegen overstuiving te beschermen; in ons dichtbevolkte land met zijn armoede aan terreinen, die kunnen dienen „for the enjoyment and the benefit of the people”, zijn tal van wandelbosschen op vroegere stuivende gronden tot wasdom gebracht, waarvan in den vorm van ontstaan of toegenomen vreemdelingenverkeer thans menige gemeente de baten geniet en waar duizenden in den lande gezondheid en levensvreugde deelachtig kunnen worden.

Wat het bij het bebouwen van stuifzand te gebruiken plantmateriaal betreft, hoe jonger dit is, hoe beter het aanslaat. Men bedenke, dat het in het algemeen op den duur voordeliger is te zorgen voor een zoo goed mogelijk hewerkten bodem, dan daarop te bezuinigen en groote planten te gebruiken. Om het drastisch weer te geven: beter vijftig geluden te besteden aan de grondbewerking en een gulden aan den aankoop van plantsoenen, dan omgekeerd. Er is echter een omstandigheid, die den boschbouwer er soms toe brengt direct te beginnen met grooter plantmateriaal, n.m.l. de overlast, dien hij ondervindt van het konijn en van ander wild. Vooral op armen grond is reeds een gering aantal konijnen in staat bepaalde geliefde houtsoorten als acacia, eik enz. te beletten tot opgaand geboomte op te groeien. Twee mogelijkheden ter voorkoming en bestrijding der wildschade staan open: het korthouden van den konijnenstand en voorts het omrasteren van het bedreigde terrein, of het omwikkelen van de bedreigde boompjes met heide. Er komen dus nog heel wat moeite en kosten aan te pas, alvorens de aanplant aan het konijn ontgroeid is.

Ten slotte moge de vraag worden gesteld: waarom niet uitsluitend groveden gebruikt? Zooals men weet, is deze wel de gemakkelijkste houtsoort, die men kiezen kan en de vrees voor bodemverslechtering onder monocultuur van *Pinus silvestris* is minder groot geworden. Vroeger beschuldigde men deze houtsoort ervan de loodzandlagen en oerbanken van ons diluvium tot stand te brengen. Nader onderzoek heeft inmiddels aan het licht gebracht, dat zulks geschied met zijn in een kouder, vochtiger periode dan de tegenwoordige en wel in het subatlanticum, 2000—1000 voor Chr., toen de menscheid in deze streken nog in het bronzen tijdperk verkeerde.

In ons tegenwoordige klimaat stelt men onder monoculturen van naaldhout slechts loodzand- en oerbankvorming in onbeteekenenden graad vast, geenszins evenwel in zoodanige mate, dat men om die reden van monocultuur van naaldhout, zou moeten afzien.

Er zijn echter andere gevaren, die dit bosch bedreigen: brandgevaar, insecten, en zwammen. Uit dien hoofde verdient het alleszins overweging ook op stuifzand naald- en loofhout met elkander gemengd te planten, hetgeen ook uit schoonheidsoverwegingen de voorkeur verdient.

Wortelopslag van acacia, in het winterhalfjaar geplant, slaat gemakkelijk aan, indien aan twee voorwaarden is voldaan. De scheut dient voldoende beworteld te zijn en de wortels mogen bij het verplanten niet uitdrogen.

Wat het verplanten van berk aangaat, kan ik niet beter doen dan aan te halen wat wijlen Dr Fritz Graf von Schwerin daarvoor aanbeveelt in Mitteilungen der Deutschen Dendrologischen Gesellschaft 1913:

„Berken slaan zelden aan, indien men exemplaren verplant, die hooger zijn dan 2—2.5 m. Reeds van 2 m hooge exemplaren kan men het aanslaan na verplanting alleen dan met eenige zekerheid verwachten, indien het verplanten geschiedt korten tijd na het opspringen van de knoppen, zoodat men reeds het groen van de jonge, zich vertoonende blaadjes ziet. Op dat tijdstip bevat de stam het meeste sap, waarmede de jonge blaadjes gevoed worden. In den herfst gerooide en gedurende den winter ingekuilde oudere berken slaan slechts bij uitzondering nog goed aan.”

DENKT OM DE HERKOMST VAN UW PLANTSOENEN

door

F. W. Burger.

Bij den aanvang van het plantseizoen komt het gewenscht voor nog eens te wijzen op de noodzakelijkheid om te letten op de herkomst van de te gebruiken plantsoenen. Ik zou hier voornamelijk willen wijzen op plantsoen van enkele naaldhoutsoorten.

In de eerste plaats natuurlijk de groveden — *Pinus silvestris* L. Voor de garantie van de bruikbare herkomst van deze houtsoort, werd in 1926 opgericht de Vereeniging tot Waarborg van de Herkomst van zaad en planten van den Groveden (Ver. W.H.G.). Practisch komt het werk van deze vereeniging er op neer, dat alle dennen door de leden van deze vereeniging geleverd, van inlandsche herkomst zijn. Het is echter noodig, dat bij de aflevering wordt gelet op het begeleidende zegel van de vereeniging W.H.G., dat de partij vergezelt. Dit zegel — soms meer dan een — geeft de grootte der partij aan, waar het bij behoort. Niet-leden kunnen uit den aard der zaak wel planten leveren uit zaad van inlandsche herkomst, doch zij kunnen dit nimmer doen onder zegel-garantie. Men zij dus op zijn hoede.

Sedert 1937 worden ook planten „onder contrôle W.H.G.“ door leden dezer vereeniging geleverd van Oostenrijksche den — *Pinus nigra* Arn. var. *austriaca* Endl. — en van den Corsicaansche den — *Pinus nigra* Arn. var. *corsicana* Loud. Ook hierbij gaat een gelijksoortig begeleidend zegel; voor de eerste soort met een roode O als overdruk, voor de tweede soort met een groene C als overdruk. De door de leden geleverde planten zijn van inlandsche herkomst of van een door het bestuur der vereeniging goedgekeurde buitenlandse herkomst. Niet-leden kunnen niet over zegels beschikken. Er zijn de laatste jaren nog al eens partijen *Pinus nigra* var. *calabrica* geteeld, welke houtsoort voor ons land niet gewenscht moet worden geacht; men zij hiervoor gewaarschuwd, daar deze planten onder valschen naam kunnen worden verhandeld.

Voor den Douglas — *Pseudotsuga Douglasii* Carr. — dient er op te worden gelet, dat planten worden verkregen van den kustvorm, bekend als de groene Douglas, en niet van de blauwe of de tusschenvorm: de caesia, waarvan steeds nog eenige vermenging op enkele kweekerijen wordt aangetroffen. Voor de herkomst is geen garantie te verkrijgen, doch de verschillen kunnen goed worden waargenomen.

Bij aankoop van Europeeschen lariks dient te worden gelét op herkomst uit de Sudeten en dient men er voor te waken, dat geen lariks wordt verkregen, waarvan men een herkomst uit de Alpen kan vermoeden. Zekerheid hiervan kan moeilijk afdoende worden verkregen, daar hierop geen contrôle wordt geoeffend; men koope derhalve bij goed vertrouwde adressen.
